

COMISSIÓ TÈCNICA UNIDISCAT

DISLÈXIA¹

ASPECTES GENERALS

La dislèxia és un trastorn d'aprenentatge persistent que afecta principalment les habilitats implicades en la lectura fluent de les paraules i en la seva escriptura, i que es dona al marge de les habilitats intel·lectuals.

En concret afecta el procés lector i escriptor i fonamentalment estan alterades les habilitats de consciència fonològica (l'habilitat per identificar i manipular els sons de les paraules), de memòria verbal (l'habilitat per retenir l'ordre seqüencial del material verbal durant un curt període de temps) i de velocitat de processament verbal (el temps que es necessita per processar informació verbal familiar com grafies i dígitos).

El trastorn no implica problemes en altres competències, que són normals i, fins i tot, superiors en alguns casos. No obstant això, les persones amb dislèxia acostumen a presentar dificultats associades en la coordinació motriu, en el càlcul mental, en la concentració, en la planificació i en la memorització de seqüències temporals.

LIMITACIONS, CAPACITATS I NECESSITATS

El trastorn de dislèxia implica algunes dificultats que poden interferir en el procés d'aprenentatge, com per exemple:

- Lectura més lenta i escriptura més insegura.
- Inici lent del discurs llegit, amb moments de titubejos.
- Pèrdua del punt del text que està llegint.
- Limitació en la memòria a curt termini per recordar seqüències de paraules, dígitos o bé una llista d'instruccions.
- Error de seqüenciació produint l'omissió, el reemplaçament, la inversió o transposició d'una paraula, part d'una paraula o lletra en la lectura o l'escriptura.

- Errors en la identificació del so fonològic i que comporta errades ortogràfiques.
- Correspondència lletra-so insegura i inestable que dóna inconsistència en els errors de l'escriptura.
- Errors en el maneig de les regles d'ortografia incloent l'ús de majúscules.
- Poca habilitat organitzativa i en la gestió del temps.
- Dificultats en les tasques més obertes en les que cal decidir el procediment i l'estructura de la tasca.
- Ineficàcia en corregir el seu propi text.
- Dificultats en l'estructuració i redacció de textos escrits (Tot i que la dificultat ortogràfica és evident, en alguns casos el punt feble no està només en l'ortografia sinó en l'estructuració i en la redacció dels textos).

Les persones amb dislèxia que accedeixen a la universitat poden haver desenvolupat estratègies o capacitats compensatòries. A més, solen tenir:

- Flexibilitat i habilitat en la resolució de problemes.
- Creativitat i imaginació.
- Capacitat per copsar solucions de manera ràpida i intuïtiva.
- Facilitat per visualitzar i manipular conceptes científics sofisticats.
- Bona consciència espacial.
- Considerable bon sentit visual en tasques no basades en el llenguatge escrit o llegit.
- Bona comprensió de missatges orals.

INTERVENCIÓ EDUCATIVA

El professorat universitari pot afavorir la inclusió dels estudiants amb dislèxia a les seves assignatures amb un seguit d'accions i actituds.

EN LA METODOLOGIA

EXPLICACIONS

En la preparació:

- Organitzar l'activitat docent tenint en compte els diferents estils d'aprenentatge de l'alumnat.
- Facilitar apunts amb anticipació, preferentment en format electrònic.
- Seleccionar material de lectura que presenti els apartats en colors, resum al marge, gràfics, quadres sinòptics, estudis de casos, etc.
- Sempre que sigui possible, recomanar recursos en format digital com ara llibres o articles digitals, podcasts, vídeos, etc.
- Vigilar que les fotocòpies siguin de qualitat i prou clares.
- Planificar els terminis de lliurament de treballs i altres esdeveniments.

Durant la classe:

- Tenir una estructura organitzada de cada sessió docent que l'alumnat pugui reconèixer fàcilment.
- Proporcionar una visió general de les noves idees i la terminologia, abans d'aprofundir en els conceptes específics.
- Oferir-los la possibilitat de mostrar els seus punts forts en altres àrees.
- Evitar que els alumnes es puguin sentir incòmodes en algunes situacions, com podria ser la lectura en veu alta.
- Transmetre la informació important per escrit i també oralment.
- Procurar que la comunicació escrita sigui breu i clara. Utilitzar colors, gràfics i esquemes, en lloc de text dens.
- Donar temps per llegir la informació abans d'utilitzar-la, i temps per pensar abans de contestar les preguntes.

En finalitzar les classes:

- Resumir els punts clau que s'han desenvolupat. Facilitar diagrames o mapes conceptuals.
- Després d'una classe magistral proposar als estudiants que treballin en petits grups.
- Donar orientació sobre lectures recomanades indicant clarament si els textos són essencials o opcionals.
- Animar els estudiants a fer les tasques amb ordinador i no a mà, ja que així és molt més fàcil comprovar l'ortografia i l'edició.

TUTORIES

- Preveure un seguiment continuat de l'alumnat (per exemple dins del Pla d'Acció Tutorial, en una atenció individualitzada)

AJUDES TÈCNIQUES

Cada cop més els ordinadors disposen de programes que poden ser de gran utilitat. Alguns són de lliure accés i d'altres són de pagament. En tots els casos és recomanable assessorar-se amb experts en la matèria per conèixer les prestacions i la fiabilitat.

A títol orientatiu, poden ser d'utilitat els recursos següents:

- Programes de conversió de text a parla
- Correctors ortogràfics
- Diccionaris de sinònims i antònims.
- Programari de predicció de paraules.
- Obres de consulta com ara diccionaris o enciclopèdies.
- Programari de digitalització i reconeixement òptic de caràcters
- Programari de reconeixement de veu

Els estudiants també poden utilitzar gravadores de veu (clàssiques o integrades en bolígrafs digitals) o ordinadors portàtils.

EN L'AVALUACIÓ

- La provisió estàndard per als alumnes amb dislèxia és de 15 minuts addicionals per cada hora d'examen. Aquest temps no ha de reduir el temps de descans que tindran tots els alumnes.
- Per evitar distraccions, l'examen es pot fer en una sala més petita, o bé, dins l'aula habitual, situar l'alumne on hi hagi menys interferències.
- Es pot considerar l'ús d'un ordinador i d'ajudes tècniques per a la realització de l'examen.
- L'examen es pot presentar en format digital per adaptar-ne la presentació a les necessitats i preferències de l'alumne.
- Es pot plantejar l'examen, o part del mateix, en format oral per evitar les dificultats associades amb les barreres de lectura i l'escriptura.
- Tant les preguntes de relació i d'aparellament, com les preguntes de completar que es poden associar a un vocabulari o altres, redueixen en bona part els requeriments d'ortografia.

- Les proves tipus test de resposta múltiple no sempre són millors. Sovint l'alumne amb dislèxia prefereix les preguntes que demanen una resposta curta.
- En general, cal pensar en reduir l'exigència en l'ortografia, i seria aconsellable establir uns criteris de mínims segons la matèria.
- Cal vigilar que els comentaris de les correccions siguin constructius.

ORIENTACIONS PER A RELACIONAR-SE AMB L'ALUMNAT AMB DISLÈXIA

És important destacar que no hi ha una característica única de lectura i escriptura o altres dificultats associades que tipifiqui a les persones amb dislèxia. Les dificultats poden ser diferents entre diferents persones i també en una mateixa persona segons el dia.

Aquestes dificultats poden ser *transparentes* i no haver estat diagnosticades prèviament a l'entrada a la universitat, o el mateix alumne, tot i conèixer-les, pot optar per no comunicar-les obertament. Sovint les experiències prèvies de l'estudiant amb dislèxia no han estat gaire positives i no vol ser etiquetat com a tal.

¹ Per a l'elaboració d'aquest text s'han usat, entre altres, els documents publicats pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya; Espacio Europeo de Educación Superior; Oxford Brookes University, i publicacions en revistes i llibres especialitzats (adreceu-vos als autors per la referència completa)